

Prepoznatnost organskih proizvoda na hrvatskom tržištu

Kožul, Katarina

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics and Business in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:145:209738>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-11**

Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku Ekonomski
fakultet u Osijeku

Sveučilišni prijediplomski studij Menadžment

Katarina Kožul

**PREPOZNATOST ORGANSKIH PROIZVODA NA
HRVATSKOM TRŽIŠTU**

Završni rad

Osijek, 2024

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Sveučilišni prijediplomski studij Menadžment

Katarina Kožul

**PREPOZNATOST ORGANSKIH PROIZVODA NA
HRVATSKOM TRŽIŠTU**

Završni rad

Kolegij: Agrarna ekonomija JMBAG:

0010233407

e-mail: kkozul@efos.hr

Mentor: prof.dr.sc. Zdravko Tolušić

Komentor: Bruno Budimir, mag.oec.

Osijek, 2024

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Economics and Business in Osijek
University Undergraduate study Management

Katarina Kožul

**RECOGNITION OF ORGANIC PRODUCTS ON THE
CROATIAN MARKET**

Final paper

Osijek, 2024

IZJAVA

O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI, PRAVU PRIJENOSA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA, SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je završni rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom *Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska*.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti, NN 119/2022).
4. Izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studentice: Katarina Kožul

JMBAG: 0010233407 **OIB:** 86805234926 e-

mail za kontakt: kata.kozul2411@gmail.com

Naziv studija: Preddiplomski studij, smjer Menadžment

Naslov rada: Prepoznatost organskih proizvoda na hrvatskom tržištu

Mentor/mentorica rada: prof.dr.sc. Zdravko Tolušić

U Osijeku, 2024. godine

Potpis Katarina Kožul

SADRŽAJ

1. Uvod.....	1
2. Metodologija rada	2
3. Ekološka poljoprivreda	3
4. Organska poljoprivreda u Republici Hrvatskoj	5
4.1. Pregled stanja organske proizvodnje u Republici Hrvatskoj	6
4.2. Zakonski okviri i certificiranje organskih proizvoda	8
5. Utjecaj organskih proizvoda na zdravlje potrošača	10
6. Analiza proizvodnje organskih proizvoda u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2016. – 2021. godine	11
6.1. Analiza prema broju ekoloških poljoprivrednih proizvođača i prerađivača u promatranom razdoblju	12
6.2. Analiza prema udjelu površina pod ekološkom proizvodnjom	13
6.3. Analiza prema broju prerađivača ekoloških proizvoda kroz promatrano razdoblje.....	15
7. Poticanje uzgoja organskih proizvoda u Republici Hrvatskoj	17
7.1. Izvori financiranja na europskoj razini u sektoru ekološke poljoprivrede	17
7.2. Izvori financiranja na nacionalnog razini u sektoru ekološke poljoprivrede.....	19
8. Rasprava	21
9. Zaključak	23
Literatura.....	24
Popis slika i tablica.....	26

Prepoznatost organskih proizvoda na hrvatskom tržištu

SAŽETAK

Organski proizvodi su proizvodi koji su proizvedeni bez korištenja kemijskih gnojiva, pesticida, herbicida ili drugih umjetnih dodataka, a proizvodnja se temelji na održivim i ekološki prihvatljivim metodama. Organski proizvodi na hrvatskom tržištu imaju sve veću prepoznatljivost i potražnju među potrošačima. Iako je tržište organskih proizvoda u Republici Hrvatskoj još uvijek je relativno malo u usporedbi s drugim zemljama, zabilježen je pozitivan trend rasta potražnje u posljednjih nekoliko godina. Svijest o prednostima organskih proizvoda se povećava među potrošačima, što se očituje u sve većoj potražnji za ovom vrstom hrane. Potrošači koji biraju organsku hranu često to čine iz razloga zdravlja i sigurnosti hrane, ali i zbog brige za okoliš i životinje. Rad se sastoji od sedam glavnih poglavlja. U prvom dijelu rada nalazi se teorijska podloga koja je bitna zbog razumijevanja empirijskog dijela rada. Teorijski dio obuhvaća osnovne pojmove ekološke poljoprivrede, organsku poljoprivredu u Republici Hrvatskoj, pregled stanja organske proizvodnje te zakonske okvire i certificiranje organskih proizvoda u RH. Empirijski dio rada provodi se kroz analizu proizvodnje organskih proizvoda u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2016. do 2021. godine. Ovo razdoblje odabrano je iz razloga što je obuhvaćeno predpandemijsko, pandemijsko i postpandemijsko stanje u Republici Hrvatskoj. Na posljetku rada raspravlja se o poticanju uzgoja organskih proizvoda kroz izvore financiranja na europskoj i nacionalnoj razini. Zaključkom su sumirana sva mišljenja i istraživanja autora. Cilj rada je istražiti dostupnost i specifičnosti organskih proizvoda na hrvatskom tržištu, a hipoteza glasi: „Postoji pozitivan trend rasta organskih proizvoda na hrvatskom tržištu“. Hipoteza je u potpunosti prihvaćena.

Ključne riječi: organski proizvodi, financiranje, hrvatsko tržište, ekološka poljoprivreda

Recognition of organic products on the Croatian market

ABSTRACT

Organic products are products that are produced without the use of chemical fertilizers, pesticides, herbicides or other artificial additives, and the production is based on sustainable and environmentally friendly methods. Organic products on the Croatian market have an increasing recognition and demand among consumers. Although the market for organic products in the Republic of Croatia is still relatively small compared to other countries, a positive trend of growth in demand has been recorded in the last few years. Awareness of the benefits of organic products is increasing among consumers, which is reflected in the increasing demand for this type of food often do so for reasons of health and food safety, but also out of concern for the environment and animals. The paper consists of seven main chapters. In the first part of the work, there is a theoretical background that is essential for understanding the empirical part of the work. The theoretical part includes the basic concepts of ecological agriculture, organic agriculture in the Republic of Croatia, an overview of the state of organic production and the legal framework and certification of organic products in the Republic of Croatia. The empirical part of the work is carried out through the analysis of the production of organic products in the Republic of Croatia in the period from 2016 to 2021. This period was chosen because it covers the pre-pandemic, pandemic and post-pandemic conditions in the Republic of Croatia. At the end of the paper, the encouragement of growing organic products through funding sources at the European and national level is discussed. The conclusion summarizes all the author's opinions and research. The aim is to investigate the availability and specifics of organic products on the Croatian market, and the hypothesis is: „There is a positive trend of growth of organic products on the Croatian market“. The hypothesis is fully accepted.

Keywords: organic products, financing, Croatian market, ecological agriculture

1. Uvod

Organski proizvodi postaju sve traženiji na hrvatskom tržištu, dok potrošači sve više teže prema zdravijem i održivijem načinu života. Prepoznatost organskih proizvoda na hrvatskom tržištu od velike je važnosti kako za potrošače, tako i za proizvođače i trgovce. Jedan od ključnih faktora prepoznatosti organskih proizvoda je certifikacija. U Hrvatskoj, kao i u drugim zemljama Europske unije, organski proizvodi moraju biti certificirani prema propisima Europske unije kako bi se mogli označiti kao organski. Takva certifikacija obuhvaća stroge standarde i provjere koje se odnose na proizvodnju, preradu, ambalažu i distribuciju organskih proizvoda.

Osim certifikacije, drugi važan element prepoznatosti organskih proizvoda je označavanje. Na tržištu su prisutni različiti simboli i oznake koji ukazuju da je proizvod organski. Jedan od najpoznatijih simbola je europski logo za organsku poljoprivredu, koji je obavezan na svim organskim proizvodima unutar Europske unije. Osim toga, postoje i drugi nacionalni i privatni certifikacijski simboli koji potvrđuju organsku prirodu proizvoda. Potrošačima je također važno pravilno razumjeti terminologiju koja se koristi u vezi s organskim proizvodima. Izrazi poput „organski“, „eko“ ili „bio“ koriste se na proizvodima, ali nije nužno da svi proizvodi koji koriste ove izraze imaju certifikat kao organski. Stoga je bitno pročitati naljepnicu i provjeriti certifikate kako bi se potvrdila autentičnost organskog proizvoda. Ukratko, prepoznatost organskih proizvoda na hrvatskom tržištu zahtijeva certifikaciju prema propisima Europske unije, označavanje organskim simbolima i razumijevanje terminologije koja se koristi. Edukacija potrošača o ovim faktorima može im pomoći da donose informirane odluke prilikom kupovine organskih proizvoda i podrže održivu poljoprivredu i zaštitu okoliša.

S druge strane, uzgoj organskih proizvoda zahtijeva određene resurse i infrastrukturu koja može biti nedostupna ili nedovoljna u nekim područjima. To uključuje kvalitetno organsko sjeme, prirodna gnojiva i pesticide, pristup vodi za navodnjavanje, tehnologiju za kontrolu štetnika i bolesti i pristup tržištu za prodaju proizvoda. Također, proizvodnja organskih proizvoda može biti skuplja u usporedbi s konvencionalnom proizvodnjom. Cijena organskog sjemena, organskih gnojiva i pesticida te radne snage može biti velika. Osim toga, postupak certificiranja i održavanja organskog statusa također mogu biti financijski zahtjevni za poljoprivrednike.

2. Metodologija rada

Prilikom izrade ovog završnog rada, osnovni izvor podataka čine sekundarni izvori poput znanstvenih članaka, istraživačkih radova, zakona te ostalih pravilnika vezanih za uzgoj organskih proizvoda.

Metode koje su korištene za teorijski dio rada su: metoda deskripcije, deduktivna metoda i metoda klasifikacije. Metoda deskripcije korištena je za teorijsko definiranje tema poput ekološke poljoprivrede i njezine zastupljenosti u Republici Hrvatskoj. Opisuje trenutno stanje organskog tržišta u Republici Hrvatskoj kroz trendove rasta, veličinu, ponudu i potražnju organskih proizvoda. Pomoću metode deskripcije navedene su osnovne vrste organskih proizvoda koji su najtraženiji i najzastupljeniji na tržištu. Deduktivna metoda koristi se za izvođenje zaključaka na temelju prethodno uspostavljenih teorija, načela ili općenitih pretpostavki. U ovom radu primjenjuje se kroz formuliranje hipoteze, prikupljanje podataka te analizu istih pomoću kojih se dolazi do izvođenja zaključka, odnosno prihvatanja ili odbacivanja postavljene hipoteze. Deduktivna metoda omogućuje testiranje pretpostavki i zaključivanje na temelju postojećih teorija. Pomoću metode klasifikacije definiraju se različite kategorije organskih proizvoda na temelju njihovih karakteristika. Na primjer, kategorije mogu uključivati organsko voće, povrće, meso, mliječne proizvode, žitarice itd. Klasifikacija pruža uvid u prisutnost, raznolikost i udio organskih proizvoda na tržištu te pomažu prilikom razumijevanja istih.

U praktičnom dijelu analizira se proizvodnja organskih proizvoda u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2016. do 2021. godine prema broju ekoloških poljoprivrednih proizvođača i prerađivača, prema udjelu površina pod ekološkom proizvodnjom te prema učestalosti kupovine ekoloških poljoprivrednih proizvoda. Osnovni izvor podataka su sekundarne analize službenih stranica Državnog zavoda za statistiku (DZS). Najčešće korištene metode su povijesna i statistička metoda.

Cilj rada je istražiti dostupnost i specifičnosti organskih proizvoda na hrvatskom tržištu. Hipoteza koja se postavlja glasi: „Postoji pozitivan trend rasta organskih proizvoda na hrvatskom tržištu“.

3. Ekološka poljoprivreda

Ekološka poljoprivreda ima brojne prednosti koje se odnose na očuvanje okoliša, zdravlje ljudi i dugoročnu održivost poljoprivredne proizvodnje. Osim što se koriste prirodni resursi umjesto umjetnih kemikalija, ekološka poljoprivreda također promiče kompostiranje i biološku kontrolu štetnika kako bi se smanjila potreba za kemijskim sredstvima. Jedan od važnih karakteristika ekološke poljoprivrede je očuvanje bio raznolikosti. Također, ekološka poljoprivreda ima pozitivan utjecaj na kvalitetu tla. Izbjegavanje upotrebe sintetičkih gnojiva i pesticida te primjena organske tvari kao što su kompost i zeleni gnoj omogućuje poboljšanje plodnosti tla, strukture i zadržavanje vlage. Održavanje zdravog tla ključno je za dugoročnu produktivnost i održivost poljoprivrednih površina. Uzimajući u obzir sve ove aspekte, ekološka poljoprivreda igra ključnu ulogu u stvaranju održivijeg i ekološki prihvatljivijeg prehrambenog sustava. Potrošači sve više prepoznaju vrijednosti ekoloških proizvoda i sve veću potražnju za njima, što pridonosi razvoju održive poljoprivredne proizvodnje (Puđak i Bokan, 2011).

Ekološka poljoprivreda, poznata kao i „organska poljoprivreda“ izvan naših granica, predstavlja poljoprivrednu praksu koja proizvodi zdrave i integralne usjeve iz održive zajednice tla i biljaka. Ova metoda proizvodnje zabranjuje korištenje mineralnih gnojiva, genetski modificiranih organizama, pesticida i ostalih sintetičkih kemijskih sredstava, čime se osigurava ekološki prihvatljiv pristup poljoprivredi (Puđak i Bokan, 2011).

Ciljevi ekološke poljoprivrede usmjereni su na proizvodnju hrane primjenom prirodnih tvari i procesa, s namjerom smanjenja negativnog utjecaja na okoliš. Ključni aspekti koje ekološka poljoprivreda potiče uključuje održivo korištenje energije i prirodnih resursa, očuvanje bioloških raznolikosti, održavanje ekološke ravnoteže u regijama, povećanje plodnosti tla te očuvanje kvalitete vode. Kako bi se postigli ovi ciljevi, ekološka poljoprivreda pridržava se strogih certifikacija i pravila ustanovljenih u Europskoj uniji. Certificiranje osigurava označavanje proizvoda proizvedenih na ekološki način. Propisi Europske unije postavljaju visoke standarde dobrobiti životinja i fer tržišta za proizvođače, distributere i trgovce. Bitno je spomenuti kako novi propisi o ekološkoj proizvodnji, koji su stupili na snagu 2022., uključuju strože sustave kontrole, nova pravila za proizvođače, poboljšane standarde za uvozne proizvode i širu dostupnost ekoloških proizvoda na tržištu. Europska komisija također je pokrenula akcijski plan kako bi podržavala razvoj sektora i poticala održive prakse (Europska komisija, 2023).

Ekološka proizvodnja obuhvaća sveobuhvatan sustav upravljanja poljoprivrednim gospodarstvima i proizvodnjom hrane, integrirajući najbolje prakse u pogledu zaštite okoliša, klimatskih uvjeta, očuvanja biološke raznolikosti te održivog korištenja prirodnih resursa. Uz to, postavlja visoke standarde za dobrobit životinja i proizvodne standarde, usklađene s rastućom potražnjom potrošača za proizvodnima proizvedenim prirodnim tvarima i procesima. Ekološki proizvodi pridržavaju se visokih standarda u području zdravlja, okoliša i dobrobiti životinja, čime osiguravaju visoku kvalitetu. U okviru Zajedničke poljoprivredne politike EU postavljen je opći okvir za razvoj poljoprivrede od 2023. do 2027. godine. RH, unutar tog okvira, ima svoj strateški plan koji služi kao osnova za iskorištavanje europskih poljoprivrednih fondova te primjenu alata i instrumenata Zajedničke poljoprivredne politike. Cilj novih odredbi je postizanje održive konkurentnosti, stvaranje gospodarski održivog sektora proizvodnje hrane te održivo gospodarenje prirodnim resursima EU. Nacionalni akcijski plan razvoja poljoprivrede za razdoblje 2023. do 2030. predstavlja ključni strateški dokument za razvoj ekološke poljoprivrede i akvakulture u RH. Plan uključuje ciljeve i mjere za poticanje razvoja primarne ekološke poljoprivredne proizvodnje te podršku napretku pratećih djelatnosti poput prerade i trgovine ekološkim poljoprivrednim proizvodima (Ministarstvo poljoprivrede, 2023).

4. Organska poljoprivreda u Republici Hrvatskoj

Organska poljoprivreda predstavlja sustav poljoprivredne proizvodnje koji se temelji na održivosti, zaštiti okoliša i visokim standardima dobrobiti životinja. U organskoj poljoprivredi se primjenjuju prirodne metode i postupci kako bi se proizveli visokokvalitetni prehrambeni proizvodi bez upotrebe sintetičkih kemikalija, genetski modificiranih organizama (GMO-a) i umjetnih gnojiva. Organska poljoprivreda se fokusira na očuvanje prirodnih resursa kao što su tlo, voda i zrak. Primjenjuju se agrotehničke metode koje očuvaju plodnost tla, sprečavaju eroziju i poboljšavaju strukturu tla. Očuvanje prirode potiče zdrav rast biljaka i smanjuje potrebu za pesticidima i gnojivima. U organskoj poljoprivredi se izbjegava upotreba sintetičkih pesticida, herbicida i fungicida. Umjesto toga, koriste se prirodni insekticidi, kao što su ekstrakti biljaka ili prirodni neprijatelji štetnika, te se provode preventivne mjere za sprječavanje širenja bolesti. Rotacija usjeva važan je princip u organskoj poljoprivredi koji pomaže u održavanju plodnosti tla i smanjenju širenja bolesti i štetnika. Raznolikost usjeva u rotaciji doprinosi uravnoteženom kruženju hranjivih tvari u tlu i smanjenju potrebe za dodatnim gnojivima.

Organska poljoprivreda stavlja veliki naglasak na dobrobit životinja. Životinje se uzgajaju u prirodnim uvjetima, slobodno se kreću i hrane prirodnom hranom. Izbjegava se upotreba hormona rasta i antibiotika, a preferira se pristup prevenciji bolesti i prirodnim načinima liječenja. Međunarodni standardi i certifikacije igraju ključnu ulogu u osiguravanju kvalitete i integriteta organskih proizvoda. Kroz sve veću svijest potrošača o važnosti zdrave i održive prehrane, organska poljoprivreda postaje sve važniji segment globalne prehrambene industrije. (IFOAM-Organics International Network, 2023)

Pojam „organska“ odnosi se na određenu vrstu poljoprivredne proizvodnje koja se oslanja na žive materijale umjesto na nežive. U kontekstu organske poljoprivrede, korištenje nekih mineralnih materijala, poput vapnenca, dolomita, gnajsa, bazalta, vulkanskih stijena itd. može se primijeniti u gnojidbi, što čini ovaj izraz, barem u vezi s gnojidbom, djelomično ispravnim. No, termin „organska poljoprivreda“ također naglašava potrebu za zatvorenim sustavom gospodarenja, gdje poljoprivredno gospodarstvo funkcionira kao svojevrsni organizam (Znaor, 1996:48).

4.1. Pregled stanja organske proizvodnje u Republici Hrvatskoj

Organska proizvodnja u Republici Hrvatskoj bilježi kontinuirani rast i pozitivan trend. U posljednjim godinama, povećana svijest o zdravoj prehrani, ekološkoj održivosti i zaštiti okoliša potaknula je sve veći interes za organske proizvode. Prema podacima Ministarstva poljoprivrede (2023), broj certificiranih organskih proizvođača u Hrvatskoj kontinuirano raste. Također, povećava se i površina zemljišta namijenjena organskoj proizvodnji. Ovi podaci ukazuju na pozitivan razvoj organskog sektora u zemlji. Hrvatska ima dobre zakonske okvire koji reguliraju organsku proizvodnju. Zakon o ekološkoj poljoprivredi i prateći propisi osiguravaju da se organski proizvodi proizvode u skladu s određenim standardima i certificiraju od strane ovlaštenih tijela. Tržište organskih proizvoda u Hrvatskoj također bilježi rast. Potrošači sve više prepoznaju vrijednost organskih proizvoda i preferiraju ih zbog njihove visoke kvalitete, prirodnosti i očuvanja okoliša, Supermarketi, tržnice i specijalizirane trgovine sve više nude širok izbor organskih proizvoda kako bi zadovoljili rastuću potražnju (Ministarstvo poljoprivrede RH, 2023).

U periodu od 2016. do 2021. godine, Republika Hrvatska bilježi rast ekološke proizvodnje. Površine pod ekološkom proizvodnjom povećane su za 28.330 hektara. To znači da je sve veći broj poljoprivrednih površina prešao na ekološki način uzgoja. Prema podacima Hrvatske gospodarske komore (2021), godišnja vrijednost hrvatskog tržišta ekoloških proizvoda iznosi oko 99 milijuna eura. Prosječna potrošnja po stanovniku iznosi oko 23,6 eura, što ukazuje na postupno povećanje svijesti o ekološkom proizvodnji i veću potražnju za ekološkim proizvodima među stanovništvom. Udio potrošnje ekoloških proizvoda u ukupnoj potrošnji iznosi 2,2%, što pokazuje da ekološki proizvodi još uvijek čine manji dio ukupne potrošnje, ali da je njihov značaj u porastu.

Prema službenim podacima Državnog zavoda za statistiku (2021), u 2021. godini u Republici Hrvatskoj je evidentirano ukupno 6.402 subjekta u ekološkoj poljoprivredi. Od tog broja, 6.204 subjekta u ekološkoj poljoprivredi. Od tog broja, 6.024 su ekološki poljoprivredni proizvođači, dok je 378 subjekata bilo uključeno u poljoprivrednu preradu. Ovi podaci ukazuju na značajan porast broja subjekata u ekološkoj poljoprivredi u odnosu na 2016. godinu. Konkretno, broj subjekata povećao se za 66%.

Sve ove informacije ukazuju na pozitivan trend razvoja ekološke proizvodnje u RH tijekom promatranog razdoblja. Povećanje površina pod ekološkom proizvodnjom, rast vrijednosti

tržišta ekoloških proizvoda, i porast broja subjekata u ekološkoj poljoprivredi svjedoče o sve većem interesu za ekološki održivu proizvodnju u zemlji.

Brčić i Petljak (2011) proveli su istraživanje o upoznatosti, percepciji i kupovini organske grane među potrošačima u Republici Hrvatskoj. Prema njihovim rezultatima, većina ispitanika (76,6%) bila je upoznata s organskim proizvodima. Međutim, samo 11% ispitanika je poznavalo ispravne definicije organske hrane, što sugerira da postoji nedostatak znanja o specifičnostima organske proizvodnje. U pogledu kupovine i učestalosti, rezultati su pokazali sljedeće; 50,1% ispitanika nikada nije kupilo organsku hranu, 37,5% ispitanika ponekad kupuje organsku hranu, dok 12,4% ispitanika često kupuje organsku hranu. Ovi podaci ukazuju na različite razine angažmana potrošača u kupovini organske hrane. Istraživanje sugerira da iako većina ispitanika ima neku razinu upoznatosti s organskim proizvodima, postoji nedostatak znanja o konkretnim definicijama organske hrane. Također, veći broj ispitanika izjasnio se da nikada nije kupio organsku hranu, dok manji postotak redovito kupuje takve proizvode. Ovi rezultati mogu ukazivati na potrebu za edukacijom potrošača o prednostima i specifičnostima organske proizvodnje kako bi se potaknula veća potražnja i podrška organskim proizvodima na tržištu. U ovom slučaju bitno je uzeti u obzir kako je istraživanje provedeno 2011. godine, dok konzumiranje zdrave prehrane nije bilo „popularno“ kao danas.

Brčić, Petljak i Guszak (2013) proveli su istraživanje s ciljem analize kupovnih obrazaca potrošača organske hrane na hrvatskom tržištu. Njihovi rezultati ukazuju na značajne poveznice između kupovine organske hrane i nekoliko čimbenika kao što su regija življenja, razina obrazovanja, prebivalište, financijski status i mjesečni prihodi kućanstva. Studija je otkrila da postoji statistički značajna veza između regije življenja potrošača i njihove sklonosti prema kupovini organske hrane. Na primjer, potrošači koji žive u urbanim područjima pokazali su veću vjerojatnost da kupuju organsku hranu u usporedbi s onima koji žive na ruralnim područjima. Razina obrazovanja također je pokazala povezanost s kupovinom organske hrane. Potrošači s višim stupnjem obrazovanja imali su veću vjerojatnost da kupuju organsku hranu u odnosu na one s nižom razinom obrazovanja. Financijski status i mjesečni prihodi kućanstva su imali značajan utjecaj na kupovne obrasce potrošača organske hrane. Potrošači s većim financijskim mogućnostima i višim prihodima kućanstva bili su skloniji kupovini organske hrane. Rezultati istraživanja također su pokazali da hrvatski potrošači organsku hranu percipiraju kao prvenstveno zdraviju i ukusniju u usporedbi s konvencionalnom hranom.

Također, potrošači su istaknuli da smatraju organsku hranu sigurnijom opcijom. Ovi rezultati pružaju uvid u faktore koji utječu na kupovne obrasce potrošača organske hrane u RH.

Razumijevanje tih povezanosti može pomoći u razvoju marketinških strategija i ciljanju specifičnih skupina potrošača kako bi se potaknula veća potražnja za organskim proizvodima na tržištu.

Važnost konzumacije organskih proizvoda može se provesti kroz edukaciju stanovnika. Navedena istraživanja pokazala su kako veliki broj stanovništva ne zna što znači pojam organska hrana. Edukacija o važnosti organske proizvodnje u RH može se provesti na različite načine kako bi se podigla svijest potrošača i potaknula veća podrška i potražnja za organskim proizvodima. Jedna od mogućnosti je organizacija informacijske kampanje na različitim medijskim platformama, uključujući televiziju, radio, novine, društvene mreže i web stranice. Ove kampanje mogu sadržavati relevantne informacije o prednostima organske proizvodnje, poput zaštite okoliša, zdravlja, kvalitete hrane i podrške lokalnim poljoprivrednicima. Moguća je i organizacija raznih posjeta organskim farmama kako bi se potrošačima omogućilo da vide i nauče o procesu organske proizvodnje iz prve ruke.

4.2. Zakonski okviri i certificiranje organskih proizvoda

Zakonski okviri i certificiranje organskih proizvoda igraju ključnu ulogu u osiguravanju transparentnosti, pouzdanosti i integriteta organske poljoprivrede. Ti okviri reguliraju proces proizvodnje, prerade, označavanja i distribucije organskih proizvoda kako bi se zadovoljili visoki standardi i zahtjevi koji su postavljeni u vezi s ekološkom proizvodnjom. Mnoge zemlje imaju specifične zakone i propise koji reguliraju organsku poljoprivredu. U Europskoj uniji, primjerice, postoji Opća uredba o organskoj proizvodnji koja pruža jasne smjernice i zahtjeve za organske proizvode. Ova uredba obuhvaća sve aspekte organske proizvodnje, uključujući pravila za upotrebu pesticida i gnojiva, uvjete uzgoja, dobrobit životinja, certificiranje i kontrolu. Certificiranje proizvoda provodi se putem neovisnih certifikacijskih tijela ili organizacija. Ovi certifikati provode redovite inspekcije i ocjenjuju usklađenost proizvođača s organskim standardima. Proces certificiranja obuhvaća provjeru svih koraka proizvodnje i lanca opskrbe, uključujući certifikaciju poljoprivrednih gospodarstava, prerađivačkih postrojenja i

distributera. Samo proizvodi koji su prošli stroge inspekcije i zadovoljili sve kriterije certifikacije mogu nositi oznaku „organski“ ili slične oznake (IFOAM, 2023).

Organska poljoprivreda i njeni zakonski okviri i certificiranje imaju ključnu ulogu u održavanju integriteta i povjerenja u organske proizvode. Ova regulacija pomaže u osiguravanju da se organski proizvodi proizvode i distribuiraju u skladu s visokim standardima ekološke poljoprivrede, dobrobiti životinja i zaštite okoliša. Zakonski okviri obuhvaćaju različite aspekte organske proizvodnje, uključujući definiciju organskih proizvoda, pravila o uzgoju, upotrebi pesticida i gnojiva, postupcima prerade, označavanju i trženju. Ovi zakoni također propisuju obaveznu certifikaciju organskih proizvoda kako bi se osiguralo da proizvođači slijede propisane standarde. Certificiranje organskih proizvoda pruža brojne prednosti. Za potrošače, certifikacija pruža pouzdanost i osigurava da proizvodi koje kupuju zaista ispunjavaju standarde organske proizvodnje. Za proizvođače, certifikacija im omogućuje pristup tržištu organskih proizvoda, povećava njihovu konkurentnost i omogućuje im da ostvare veću cijenu za svoje proizvode (Europska komisija, 2023).

Republika Hrvatska ima uspostavljen pravni okvir i sustav certifikacije za organsku poljoprivredu i organske proizvode. Ovi zakonski okviri osiguravaju visoke standarde u proizvodnji, preradi, distribuciji i označavanju organskih proizvoda kako bi se osigurala njihova autentičnost i kvaliteta. Nadzor i regulacija organske proizvodnje u Republici Hrvatskoj provodi se prema Zakonu o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda te Pravilniku o ekološkoj proizvodnji bilja, životinja i prehrambenih proizvoda. Ovi zakoni usklađeni su s propisima Europske unije kako bi se osigurala dosljednost i transparentnost u organskom sektoru. Sustav certifikacije za organske proizvode temelji se na strogoj kontroli i inspekciji svih faza proizvodnje. Certifikacijska tijela, ovlaštena od strane Ministarstva poljoprivrede, provode redovite inspekcije kako bi se osiguralo da se organski proizvodi proizvode u skladu s propisanim standardima. Važno je naglasiti da se certifikacija proizvoda za svaku vrstu proizvoda provodi zasebno, kao što su biljke, životinje, prehrambeni proizvodi i kozmetika. Također, postoje posebni propisi i pravila za uvoz ekoloških proizvoda u Hrvatsku kako bi se osigurala njihova usklađenost s domaćim standardima (Ministarstvo poljoprivrede, 2023).

5. Utjecaj organskih proizvoda na zdravlje potrošača

„Organski proizvodi smanjuju rizike za zdravlje javnosti kod poljoprivrednih radnika, njihovih obitelji i potrošača tako da minimiziraju izloženost toksičnim i postojanim kemikalijama na farmi i u hrani, tlu na kojem rade i igraju se, zraku koji udišu te vodi koju piju. Djeca su posebno osjetljiva na pesticide. Stoga, ponuda organske hrane i proizvoda od vlakana na tržištu daju roditeljima mogućnost odabira proizvoda koji su proizvedeni bez uporabe ovih toksina. Ne samo da organska proizvodnja pomaže smanjiti rizike za zdravlje javnosti, već se sve više dokaza pokazuje da hrana koja je uzgojena organski bogata hranjivim tvarima poput vitamina C, željeza, magnezija i fosfora, s manje izloženosti nitratima i ostacima pesticida u organski uzgojenom voću, povrću i žitaricama u usporedbi s konvencionalno uzgojenim proizvodima. Iako je dokazivanje zdravstvenih prednosti konzumiranja određene hrane kompleksno pitanje, sve više dokaza ukazuje na to da postoji zdraviji nutritivni profil povezan s konzumacijom raznih organskih proizvoda. Na primjer, istraživački članak objavljen u prosincu 2013. u časopisu PLOS ONE otkrio je da organsko punomasno mlijeko sadrži značajno veće koncentracije zdravih omega-3 masnih kiselina u usporedbi s mlijekom krava koje su uzgajane na konvencionalnim farmama. Istovremeno, istraživački članak objavljen u časopisu Food Chemistry otkrio je da organske soje imaju zdraviji nutritivni profil u usporedbi s konvencionalno uzgojenim ili genetski modificiranim sojinim zrnima otpornim na herbicid Roundup“ (Organic Trade Association, 2023).

Konzumacija organske hrane može smanjiti rizik od alergijskih bolesti i pretilosti, iako dokazi nisu konačni zbog vjerojatne prisutnosti ometajućih čimbenika, budući da potrošači organske hrane općenito vode zdraviji način života. Eksperimenti na životinjama sugeriraju da hrana istog sastava iz organske i konvencionalne proizvodnje ima različit utjecaj na rast i razvoj. U organskom poljoprivrednom sustavu ograničena je upotreba pesticida, dok ostaci pesticida u konvencionalnom voću i povrću predstavljaju glavni izvor izloženosti pesticidima kod ljudi. Epidemiološke studije su izvijestile o negativnim učincima određenih pesticida na kognitivni razvoj djece pri trenutnim razinama izloženosti, no ti podaci do sada nisu bili uključeni u formalne procjene rizika pojedinačnih pesticida. Razlike u sastavu između organskih i konvencionalnih usjeva su ograničene, kao što je blago veći sadržaj fenolnih spojeva u organskom voću i povrću te vjerojatno niži sadržaj kadmija u organskim žitaricama (Axel et al, 2017).

6. Analiza proizvodnje organskih proizvoda u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2016. – 2021. godine

Analiza proizvodnje organskih proizvoda u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2016. do 2021. godine pruža uvid u trendove, rast i razvoj organskog sektora u zemlji.

Organska proizvodnja obuhvaća uzgoj hrane, ali i ostalih poljoprivrednih proizvoda, kao i preradu tih proizvoda, koristeći metode koje minimiziraju upotrebu sintetičkih kemikalija i umjetnih gnojiva. Ova vrsta proizvodnje sve više dobiva na popularnosti zbog rastuće svijesti o zdravoj prehrani, očuvanju okoliša i održivom razvoju. U Republici Hrvatskoj, organska proizvodnja je također doživjela značajan rast tijekom posljednjih nekoliko godina. Međutim, specifični podaci o proizvodnji organskih proizvoda u razdoblju od 2016. do 2021. godine mogu se pronaći u izvještajima relevantnih institucija poput Ministarstva poljoprivrede ili Državnog zavoda za statistiku.

U analizi ovog sektora, moguće je istražiti nekoliko ključnih aspekata kao što su (DZS, 2023):

1. Površine pod organskom proizvodnjom;
2. Broj certificiranih organskih proizvođača;
3. Potrošnja organskih proizvoda;
4. Izazovi i poticaji organske proizvodnje.

Za potrebe ovoga rada odabrana je analiza prema broju ekoloških poljoprivrednih proizvođača i prerađivača u promatranom razdoblju, analiza prema udjelu površina pod ekološkom proizvodnjom te analiza prema učestalosti kupovine ekoloških poljoprivrednih proizvoda.

COVID-19 pandemija imala je značajan utjecaj na različite sektore, uključujući organsku proizvodnju. Tijekom pandemije povećala se svijest o važnosti zdrave prehrane za održavanjem snažnog imunološkog sustava. Kao rezultat toga, veliki broj ljudi postao je svjesniji i skloniji konzumiranju organskih proizvoda koji se smatraju zdravijim i prirodnijim. S obzirom na veću svijest o zdravoj prehrani, mnogi potrošači su tijekom pandemije izražavali veću potražnju za organskim proizvodima. Ovo je otvorilo nove prilike za proizvođače organske hrane, kako lokalne tako i globalne, da zadovolje rastuću potražnju na tržištu. S druge strane, pandemija je dovela do poteškoća u opskrbnom lancu hrane diljem svijeta. U nekim slučajevima, proizvođači organske hrane susreli su se s izazovima u distribuciji svojih proizvoda zbog ograničenja putovanja, zatvaranja tržnica ili promjena u potrošačkim navikama.

6.1. Analiza prema broju ekoloških poljoprivrednih proizvođača i prerađivača u promatranom razdoblju

Uz sve veću svijest o zdravoj prehrani i očuvanju okoliša, može se pretpostaviti da je interes za ekološkom poljoprivredom u Republici Hrvatskoj rastao. Povećana potražnja za organskim proizvodima može potaknuti i veći broj proizvođača da se prebaci na ekološki uzgoj. S druge strane, uzgoj organske hrane može biti izazovan zbog raznih faktora kao što su nedostatak znanja, visoki troškovi konverzije, poteškoće u marketingu i distribuciji, kao i utjecaj nepovoljnih vremenskih uvjeta ili bolesti na usjevima. Ovi čimbenici mogu utjecati na broj poljoprivrednika koji se odluče baviti ekološkom poljoprivredom.

U nastavku slijedi Tablica 1. Broj ekoloških poljoprivrednih subjekata u Republici Hrvatskoj koji prikazuju povećanje/smanjenje broja subjekata kroz promatrano razdoblje.

Tablica 1. Broj ekoloških poljoprivrednih subjekata

	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Poljoprivredni proizvođači	3546	4023	4374	5153	5548	6024
Prerađivači	312	357	368	395	389	378
UKUPNO	3858	4380	4742	5548	5937	6402

Izvor: Obrada autora prema službenim stranicama Državnog zavoda za statistiku, 2023

Povećanje broja subjekata organskog uzgoja hrane u Republici Hrvatskoj u promatranom razdoblju od 2016. do 2021. godine ukazuje na rast i razvoj organskog sektora u zemlji. To može biti pozitivan pokazatelj interesa poljoprivrednika za prelazak na ekološku proizvodnju i

rastuću potražnju za organskim proizvodima. Povećanje broja subjekata organskog uzgoja hrane može biti rezultat više faktora. Kako se sve više ljudi interesira za zdravu prehranu i organske proizvode, poljoprivrednici mogu prepoznati potencijalno povoljne uvjete u organskom sektoru i odlučiti se za organski uzgoj hrane. Poticaji, subvencije i drugi oblici podrške koje pružaju država i lokalne institucije mogu potaknuti poljoprivrednike da pređu na organski uzgoj hrane. Financijska pomoć, edukacija i savjetovanje mogu olakšati prijelaz i potaknuti rast broja subjekata organske proizvodnje. U navedenoj tablici može se primijetiti kako je 2016. godine najmanji broj registriranih subjekata za organski uzgoj hrane i to u iznosu od 3585 subjekata. Najveći broj subjekata je u 2021. godini (što je bilo i za očekivati) te iznosi 6402 subjekta.

6.2. Analiza prema udjelu površina pod ekološkom proizvodnjom

Kao što je već spomenuto, sve veći broj ljudi postaje svjestan važnosti očuvanja okoliša i želi podržati održivu poljoprivredu. To je dovelo do povećane potražnje za organskim proizvodima i povećanja površina pod ekološkom proizvodnjom. Postojanje jasnih smjernica i regulativa za ekološku proizvodnju, uključujući certifikaciju, igra važnu ulogu u razvoju sektora. Potrošači traže proizvode koji su certificirani kao organski, a proizvođači se često odlučuju za ekološku proizvodnju kako bi zadovoljili te standarde. Udio površina pod ekološkom proizvodnjom može se razlikovati između različitih regija unutar zemlje. Postoje područja koja su tradicionalno više orijentirana prema ekološkoj proizvodnji i imaju veći udio površina pod organskim uzgojem. Dostupnost tržišta za prodaju organskih proizvoda igra važnu ulogu u poticanju poljoprivrednika da se odluče za ekološku proizvodnju. Ako postoji snažna potražnja za organskim proizvodima i mogućnost plasmana na tržištu, poljoprivrednici će vjerojatno povećati površine pod ekološkom proizvodnjom.

U nastavku slijedi Tablica 2. Površine korištenog poljoprivrednog zemljišta i površine pod ekološkom proizvodnjom u Republici Hrvatskoj kroz promatrano razdoblje. Kako bi podaci bili razumljiviji, ekološka proizvodnja prikazana je u odnosu na ukupna poljoprivredna zemljišta u hektarima (ha).

Tablica 2. Površine korištenog poljoprivrednog zemljišta i površine pod ekološkom proizvodnjom

Godina	Korišteno poljoprivredno zemljište (ha)	Površine pod ekološkom proizvodnjom (ha)	Udio površina pod ekološkom proizvodnjom u ukupno korištenim poljoprivrednim površinama (%)
2016.	1546019	93814	6,07
2017.	1496663	96618	6,46
2018.	1485645	103166	6,94
2019.	1504445	108169	7,19
2020.	1506205	108659	7,21
2021.	1476351	121924	8,26

Izvor: Obrada autora prema službenim stranicama Državnog zavoda za statistiku, 2023.

Povećanje udjela ekološkog zemljišta kroz promatrano razdoblje pozitivan je trend i ukazuje na rastuću svijest o važnosti očuvanja okoliša i održivog gospodarenja resursima. Ova promjena ima potencijal za donošenje brojnih koristi za ljude, ali i za planetu. Povećanje udjela ekološkog zemljišta odražava sve veći interes poljoprivrednika i potrošača za organskom proizvodnjom hrane. Ova praksa ne samo da može smanjiti negativne učinke na okoliš, već i pružiti zdraviju hranu koja je slobodna od ostatka kemijskih tvari i otrova. Iako je povećanje ekološkog zemljišta pozitivan trend, još uvijek postoji mnogo prostora za napredak. Važno je nastaviti educirati poljoprivrednike i potrošače o prednostima organske poljoprivrede te pružiti potporu i poticaje kako bi se potaknulo još više poljoprivrednika da prijeđu na ovu praksu uzgoja. Navedena tablica prikazuje kako je 2016. godine udio ekološkog tla u odnosu na korišteno poljoprivredno zemljište 6,07%. Kroz godine udio konstantno je u porastu te 2021. godine iznosi 8,26% od ukupno korištenog poljoprivrednog zemljišta (DZS,2023).

Ukratko, povećanje udjela ekološkog zemljišta u odnosu na ukupno korišteno poljoprivredno zemljište predstavlja korak prema održivijem i ekološki osviještenom pristupu poljoprivredi. To može imati pozitivne učinke na okoliš, zdravlje ljudi i očuvanje prirodnih resursa.

6.3. Analiza prema broju prerađivača ekoloških proizvoda kroz promatrano razdoblje

Uvođenje ekoloških proizvoda na tržište i njihova sve veća potražnja tijekom proteklog razdoblja rezultirali su značajnim porastom broja prerađivača ekoloških proizvoda. Ova analiza ima za cilj proučiti promjene u broju prerađivačkih industrija ekoloških proizvoda tijekom promatranog razdoblja. Analizom navedenih podataka, može se bolje razumjeti dinamika ekološke industrije, njezin utjecaj na gospodarstvo i okoliš te identificirati mogućnosti za daljnji razvoj održive prehrambene proizvodnje.

U nastavku slijedi Tablica 3. Broj prerađivača ekoloških proizvoda u Republici Hrvatskoj.

Tablica 3. Broj prerađivača ekoloških proizvoda u Republici Hrvatskoj

	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Prerada i konzerviranje mesa i mesnih proizvoda	z	4	5	7	-	-
Prerada i konzerviranje voća i povrća	43	70	50	53	60	38
Proizvodnja biljnih i životinjskih ulja i masti	33	51	82	82	85	83
Proizvodnja mliječnih proizvoda	8	16	11	7	6	6
Proizvodnja mlinarskih i škrobnih proizvoda	5	13	18	12	14	17
Proizvodnja pekarskih proizvoda i tjestenina	4	5	z	z	9	11
Proizvodnja ostalih prehrambenih proizvoda	86	91	118	142	143	86
Proizvodnja pića	35	42	97	88	102	102

Izvor: Obrada autora prema službenim stranicama Državnog zavoda za statistiku, 2023.

Analizirajući podatke o broju prerađivača ekoloških proizvoda u različitim sektorima kroz promatrano razdoblje, primjećuje se nekoliko zanimljivih trendova. Prerada i konzerviranje voća i povrća je sektor koji bilježi relativno stabilan broj prerađivača, s manjih fluktuacijama tijekom godina. To može ukazivati na kontinuiranu potražnju za ekološki proizvedenim voćem i povrćem te na stabilnost tržišta u tom sektoru. Proizvodnja biljnih i životinjskih ulja i masti

pokazuje poseban rast broja prerađivača tijekom promatranog razdoblja. To može biti rezultat povećane svijesti o zdravijim prehrambenim izborima i potrebi za alternativnim izvorima masnoća. Proizvodnja mliječnih proizvoda bilježi manji pad u broju prerađivača. Ovo može biti posljedica promjena u potrošačkim navikama, uključujući veću potražnju za mliječnim alternativama, kao što su biljni napitci. Proizvodnja pekarskih proizvoda i tjestenina pokazuje varijaciju u broju prerađivača kroz godine. Ovaj sektor može biti podložan sezonskim promjenama u potražnji, ali također može održavati razlike u preferencijama potrošača i konkurenciji na tržištu. Proizvodnja ostalih prehrambenih proizvoda i pića pokazuje neujednačen trend u broju prerađivača. Varijacije u ovim sektorima mogu biti rezultat raznih čimbenika, poput promjena u potrošačkim trendovima, novih proizvoda na tržištu i konkurencije (DZS, 2023).

Ukupno, podaci o broju prerađivača ekoloških proizvoda kroz godine sugeriraju rastuću važnost održivog pristupa prehrambenoj industriji. Povećana potražnja za ekološkim proizvodima odražava sve veću svijest potrošača o važnosti zdravlja, okoliša i održivosti. Ovi podaci također ukazuju na potencijal za daljnji razvoj i diversifikaciju ekološke industrije te stvaranje novih poslovnih prilika u sektorima prerade hrane i pića (DZS, 2023).

Uzevši sve u obzir, rast broja prerađivača ekoloških proizvoda svjedoči o pozitivnim trendovima u prehrambenoj industriji. To ukazuje na sve veću podršku održivosti, zdravim prehrambenim izborima i zaštiti okoliša. Ključno je nastaviti podržavati razvoj ekološke industrije i promicati svijest o važnosti ekoloških proizvoda kako bi se stvorila održiva budućnost za prehrambeni sektor (DZS, 2023).

7. Poticanje uzgoja organskih proizvoda u Republici Hrvatskoj

Nacionalno akcijski plan razvoja ekološke poljoprivrede 2023.-2030. predstavlja ključni strateški dokument koji ima za cilj utvrditi smjernice i okosnicu za razvoj ekološke poljoprivrede i akvakulture u Republici Hrvatskoj. Ovaj plan obuhvaća ciljeve i mjere za poticanje razvoja primarne ekološke poljoprivredne i akvakulturne proizvodnje, ali također se fokusira na napredak pratećih djelatnosti poput prerade i trgovine ekoloških poljoprivrednih i akvakulturnih proizvoda. Jedan od glavnih ciljeva Nacionalnog akcijskog plana je povećanje potrošnje ekološke hrane u RH. Kako bi se ostvario taj cilj, definirane su konkretne mjere koje podupiru različite segmente lanca opskrbe ekološkim proizvodima. To uključuje podršku proizvodnji, preradi, promociji, prodaji i potrošnji ekoloških proizvoda. Kroz ovaj plan, želi se zadržati pozitivan trend rasta površina uključenih u ekološku proizvodnju i proizvedenih ekoloških proizvoda u RH. To se postiže kroz financijsku podršku, edukaciju, certifikaciju i uspostavu sustava kontrole kvalitete. Osim toga, plan se također usredotočuje na ojačavanje ostalih segmenata lanca opskrbe ekološkim proizvodima, kao što su razvoj prerade, promocija i prodaja, kako bi se stvorio održiv ekosustav za ekološke proizvode u RH. (Ministarstvo poljoprivrede, 2023)

7.1. Izvori financiranja na europskoj razini u sektoru ekološke poljoprivrede

U nastavku se nalaze osnovni izvori financiranja organske poljoprivrede u RH. Bitno je napomenuti kako ovo nisu svi izvori te sve politike koje utječu na potporu poljoprivrednicima, no izdvojene su najbitnije i najpopularnije potpore.

Zajednička poljoprivredna politika (ZPP)

Zajednička poljoprivredna politika (ZPP) EU-a osnovana je 1962. godine s ciljem uspostave partnerstva između poljoprivrede i društva te između Europe i njezinih poljoprivrednika. Glavni ciljevi ZPP-a su podrška poljoprivrednicima, poboljšanje poljoprivredne produktivnosti, osiguranje stabilne opskrbe kvalitetnom hranom, zaštita prava poljoprivrednika na odgovarajuću zaradu, borba protiv klimatskih promjena i održivo upravljanje prirodnim resursima, očuvanje ruralnih područja i krajolika te poticanje zapošljavanja u poljoprivredi i povezanim sektorima. ZPP je zajednička politika svih zemalja Europske unije i upravlja se na

europskoj razini. Sredstva za provedbu ZPP-a osiguravaju se iz proračuna EU-a. Financijska podrška ZPP-a ostvaruje se kroz dva stupa: prvi i drugi. ZPP ima ključnu ulogu u promicanju održive poljoprivrede, osiguranju sigurne opskrbe hranom, zaštita okoliša i očuvanju ruralnih područja diljem Europske unije. Kroz zajedničku politiku, EU želi osigurati pravednu i održivu budućnost za poljoprivrednike, ruralne zajednice i potrošače u Europi. (Europska komisija, 2023)

Europski fond za regionalni razvoj (EFRR)

„Europski fond za regionalni razvoj (EFRR) pridonosi jačanju ekonomske i socijalne kohezije u EU uklanjanjem nejednakosti između regija. Iz EFRR-a podupiru se između ostalog sljedeće aktivnosti koje mogu provoditi i ekološki subjekti: ulaganje u infrastrukturu, aktivnosti za primijenjeno istraživanje i inovacije, uključujući industrijsko istraživanje, eksperimentalni razvoj i studije izvedivosti, ulaganja u pristup uslugama, produktivna ulaganja u MSP-ove i ulaganja usmjerena na očuvanje postojećih radnih mjesta i otvaranje novih radnih mjesta, oprema, softver i nematerijalna imovina, umrežavanje, suradnja, razmjena iskustva i aktivnosti koje uključuju inovacijske klastere, među ostalim i između poduzeća, istraživačkih organizacija i tijela javne vlasti. Za cijelu EU razdoblju 2021. – 2027. alocirano je ukupno 266 milijarde EUR iz EFRR-a, a za Republiku Hrvatsku dostupno je ukupno 5.356 milijuna eura“ (Ministarstvo poljoprivrede, 2021:188)

Pristup LEADER

Prema Ministarstvu regionalnog razvoja i fondova Europske Unije (2023), pristup LEADER je projekt koji je pokrenula Europska komisija s ciljem mobilizacije ruralnog stanovništva i prepoznavanja potencijala svakog područja radi razvoja primjene razvojne strategije. LEADER se fokusira na lokalne strategije razvoja koje uključuju zajedničke aktivnosti temeljene na pristupu odozdo prema gore. Jedan od ključnih elemenata LEADER-a je osnivanje lokalnih akcijskih grupa (LAG-ova) koje su odgovorne za provedbu cijelog procesa. Te grupe uključuju predstavnike lokalnog stanovništva, javnih institucija, nevladinih organizacija i gospodarskih subjekata. Glavni cilj LAG-ova je potaknuti inovacije, suradnju i umrežavanje kako bi se ostvarili ciljevi lokalnog razvoja.

Kohezijski fond

Kohezijski fond je još jedan izvor financiranja koji doprinosi razvoju poljoprivrede, uključujući ekološku poljoprivredu, s fokusom na ulaganja u području okoliša. Fond podržava projekte koji

promiču održivi razvoj i energiju koja ima koristi za okoliš, kao što je primjerice obnovljiva energija. U razdoblju od 2021. do 2027. godine, Kohezijski fond je alocirao ukupno 48 milijardi eura za cijelu EU. Za Republiku Hrvatsku, dostupno je ukupno 1.547 milijuna eura iz Kohezijskog fonda. Ta sredstva mogu biti iskorištena za podršku projektima koji se bave očuvanjem okoliša, unapređenjem energetske učinkovitosti, razvojem obnovljive energije i drugim inicijativama koje imaju pozitivan utjecaj na poljoprivredu i okoliš u RH. Kroz financiranje iz Kohezijskog fonda, EU nastoji podržati zemlje članice u smanjenju regionalnih razlika te promovirati održivi razvoj i zaštitu okoliša, što uključuje potporu ekološkoj poljoprivredi i drugim inicijativama koje doprinose održivosti ruralnih područja. (Ministarstvo poljoprivrede, 2021:188)

7.2. Izvori financiranja na nacionalnog razini u sektoru ekološke poljoprivrede

Ministarstvo poljoprivrede Republike Hrvatske osigurava financijska sredstva iz državnog proračuna za poticanje razvoja ekološke poljoprivrede. Ta sredstva mogu se koristiti za potpore ekološkim poljoprivrednicima, promociju ekoloških proizvoda, edukaciju i savjetovanje, istraživanje i razvoj te infrastrukturne projekte.

Prema projekciji proračuna za 2022. godinu, sredstva u resoru poljoprivrede iznose 8,659 milijardi kuna. Za sljedeće godine, tj. 2023. godinu, predviđena se sredstva u iznosu od 7,5 milijardi kuna, dok se za 2024. godinu planira izdvajanje sredstava u iznosu od 7,8 milijardi kuna. Također, uključene su i stavke koje će se financirati iz Nacionalnog plana oporavka i otpornosti, s ukupnom vrijednosti od 610 milijuna kuna. Ove stavke vjerojatno obuhvaćaju projekte i inicijative usmjerene na jačanje poljoprivrednog sektora, uključujući podršku ekološkoj poljoprivredi. Nadalje, u proračunu se predlaže izdvajanje 80 milijuna kuna za uspostavu mreže logističke infrastrukture s ciljem jačanja proizvodno-tržišnog lanca u sektoru voća i povrća. Ove investicije mogu pridonijeti poboljšanju distribucije, skladištenja i transporta ekoloških proizvoda, što će dodatno potaknuti razvoj i održivost ekološke poljoprivrede u RH. Važno je napomenuti da se proračunska projekcija može mijenjati i podložna je reviziji, stoga je preporučljivo pratiti službene izvore i ažurirane informacije vezane uz financiranje u resoru poljoprivrede u RH. (Agroklub, 2023)

Lokalne i regionalne jedinice u RH također mogu pružiti financijsku podršku ekološkoj poljoprivredi putem svojih programa i inicijativa. To može uključivati razne potpore, subvencije, poticaje ili financiranje posebnih projekata i aktivnosti vezanih uz ekološku poljoprivredu.

U 2022. godini, Osječko-baranjska županija uložila je gotovo četiri milijuna kuna u direktne potpore koje potiču poljoprivredu. Ova sredstva će se koristiti kroz ukupno 13 mjera koje su usmjerene prema poljoprivrednicima. Cilj tih potpora je potaknuti dodatnu proizvodnju i gospodarske aktivnosti poljoprivrednika u županiji. Osječko-baranjska županija će nastaviti pružati pomoć poljoprivrednicima kroz različite mjere i inicijative, a također će otvoriti Regionalni distribucijski centar za voće i povrće kako bi dodatno podržala poljoprivrednu proizvodnju u regiji. Ove direktne potpore predstavljaju investiciju u poljoprivredni sektor županije i imaju za cilj unaprijediti ojačati poljoprivrednu proizvodnju, poticati razvoj poljoprivrednih gospodarstava te doprinijeti gospodarskom rastu i održivosti ruralnih područja. Kroz podršku i poticanje poljoprivrednika, Osječko-baranjska županija želi ostvariti pozitivan utjecaj na lokalnu ekonomiju i zajednicu. Napori županije u obliku direktnih potpora i otvaranja distribucijskog centra za voće i povrće pokazuju njezinu predanost razvoju poljoprivrede i podršci poljoprivrednicima u ostvarivanju njihovih potencijala. (OBŽ, 2023)

8. Rasprava

Prepoznatost organskih proizvoda na hrvatskom tržištu je u porastu posljednjih godina. Sve veći broj potrošača u RH postaje svjestan važnosti zdrave i održive prehrane te traži kvalitetne organske proizvode kao dio svakodnevne prehrane. Ova promjena u potrošačkim navikama rezultat je povećane svijesti o zdravlju, zaštiti okoliša i održivosti poljoprivredne proizvodnje. Jedan od ključnih čimbenika koji su doprinijeli prepoznatljivosti organskih proizvoda je sve veća dostupnost i širenje prodajnih kanala. Organizirani trgovci, supermarketi, lokalne tržnice sve više nude organske proizvode svojim kupcima. Ova šira dostupnost organskih proizvoda omogućuje potrošačima lakši pristup i izbor tih proizvoda.

Također, javna svijest o ekološkim pitanjima i potrebi za očuvanjem okoliša raste, što dodatno potiče potražnju za organskim proizvodima. Potrošači su sve više svjesni štetnih utjecaja konvencionalne poljoprivrede na okoliš, kao što su upotreba pesticida, umjetnih gnojiva i onečišćenje tla i vode. Stoga, organski proizvodi, koji se proizvode uz poštivanje ekoloških principa i standardna, nude održivu alternativu. Važno je napomenuti da su organski proizvodi često povezani s visokim standardima kvalitete. Certifikacijski sustavi za organsku proizvodnju provode stroge kontrole i nadzor nad proizvodnjom i preradom organskih proizvoda, osiguravajući da oni zadovoljavaju određene standarde kvalitete. Ova kvaliteta organskih proizvoda dodatno pridonosi njihovoj prepoznatljivosti na tržištu. Uz to, kampanje i edukacijske inicijative koje se provode u RH promoviraju prednosti organskih proizvoda i podižu svijest potrošača. Ove inicijative pružaju informacije o prednostima organskih proizvoda u smislu nutritivne vrijednosti, okusa i pozitivnoj utjecaja na zdravlje.

Unatoč pozitivnom napretku, još uvijek postoje izazovi u prepoznatljivosti organskih proizvoda na hrvatskom tržištu. Jedan od njih je nedovoljna svijest potrošača o razlikama između organskih i konvencionalnih proizvoda te o potrebi za plaćanjem nešto više za organske proizvode. Također, povećanje proizvodnje i distribucije organskih proizvoda može predstavljati izazov za poljoprivrednike zbog dodatnih zahtjeva i troškova u proizvodnom procesu.

Ukratko, prepoznatost organskih proizvoda na hrvatskom tržištu raste zbog povećane svijesti o zdravlju, očuvanju okoliša i kvaliteti prehrane. Dostupnost organskih proizvoda, javna svijest o ekološkim pitanjima, visoki standardi kvalitete i edukacijske inicijative doprinose povećanoj potražnji za organskim proizvodima. Ipak, potrebno je daljnje educiranje potrošača i podrška

poljoprivrednicima kako bi se održao pozitivan trend rasta organske proizvodnje i prepoznatljivost organskih proizvoda na tržištu.

Navedenim činjenicama dolazi se do zaključka kako se hipoteza postavljena prije samoga rada: „Postoji pozitivan trend rasta organskih proizvoda na hrvatskom tržištu“ u potpunosti prihvaća što je potvrđeno provedenom analizom te teorijskom podlogom u radu. U radu, dakako postoje mogućnosti za poboljšanje analize kroz usporedbu sa drugim zemljama EU kako bi se dobila jasnija slika o navikama potrošača u odnosu sa drugim zemljama.

9. Zaključak

Nakon provedene analize i teorijskog dijela rada zaključak je da se prepoznatost organskih proizvoda na hrvatskom tržištu znatno povećala u posljednjim godinama. Sve veći broj potrošača u RH postaje svjestan važnosti zdrave i održive prehrane te traži kvalitetne organske proizvode. Dostupnost organskih proizvoda se povećava kroz različite prodajne kanale kao što su trgovine, supermarketi i lokalne tržnice. Javna svijest o ekološkim pitanjima i očuvanju okoliša također doprinosi rastu potražnje za organskim proizvodima.

Kvaliteta organskih proizvoda, koja je certificirana putem stroge kontrole i nadzora, također pridonosi njihovoj prepoznatljivosti na tržištu. Edukacijske inicijative i kampanje koje promoviraju prednosti organskih proizvoda doprinose podizanju svijesti potrošača. Unatoč tome, još uvijek postoje izazovi u prepoznatljivosti organskih proizvoda, uključujući nedovoljnu svijest potrošača o njihovim razlikama i dodatnim troškovima. Daljnje educiranje potrošača i podrška poljoprivrednicima bit će ključni za održavanje pozitivnog trenda rasta organske proizvodnje i prepoznatljivosti organskih proizvoda na hrvatskom tržištu.

Kada je u pitanju financiranje, postoji financijska podrška za ekološku proizvodnju u RH. Kroz različite izvore financiranja, kao što su EU fondovi, nacionalni proračun i regionalni projekti, osigurana su sredstva za poticanje i razvoj ekološke poljoprivrede. EU fondovi, poput Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EPFRR) i Kohezijskog fonda, pružaju značajne financijske resurse za podršku ekološkoj poljoprivredi i ruralnom razvoju. Nacionalne institucije, kao što je Ministarstvo poljoprivrede, također pružaju financijske poticaje, subvencije i potpore za poljoprivrednike koji se bave ekološkom proizvodnjom. To uključuje direktne potpore, sredstva za investicije, razvoj ruralnih područja i poticaje za konverziju konvencionalne proizvodnje u ekološku. Osim toga, regionalne jedinice, kao što je Osječkobaranjska županija, također osiguravaju sredstva za poticanje poljoprivrede, uključujući ekološku proizvodnju.

Literatura

1. Agroklub.hr (2023). *Financiranje ekološke poljoprivrede*. Dostupno na: <https://www.agroklub.com/financiranje/drzavni-proracun-ministarstvu-poljoprivrede86-milijardi-kuna-u-2022-godini/72707/> (Pristupljeno: 2. lipnja 2023).
2. Benbrook, C. M. (2017). *Organic diet intervention significantly reduces urinary pesticide levels in US children and adults*. *Environmental Health*, 16(1), str. 94. Dostupno na: <https://ehjournal.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12940-017-03154> (Pristupljeno: 4. lipnja 2023).
3. Brčić, V., Petljak, K. (2011). *Istraživanje kupovine ekološke hrane u Hrvatskoj*. Tržište, Vol. 23 str. 189-207. Dostupno na: <http://web.efzg.hr/dok/TRG/03%20Brcic%20indd.pdf> (Pristupljeno: 2. lipnja 2023).
4. Brčić, V., Petljak, K., Guszak, I. (2013). Organic Food Consumers Purchase Patterns – Insights from Croatian Market. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 4(11), str. 472-480. Dostupno na: <http://www.mcser.org/journal/index.php/mjss/article/view/1326/1355> (Pristupljeno: 15. lipnja 2023).
5. Državni zavod za statistiku (2023). *Statistički podaci o ekološkoj poljoprivredi od 2016. do 2021. godine*. Dostupno na: <https://dzs.gov.hr/> (Pristupljeno 15. lipnja 2023).
6. Europska komisija. (2023). *Ekološka poljoprivreda u kratkim crtama*. Dostupno na: https://agriculture.ec.europa.eu/farming/organic-farming_hr (Pristupljeno: 12. lipnja 2023).
7. Hrvatska gospodarska komora. (2023). *Ekološka poljoprivreda*. Dostupno na: <https://www.hgk.hr/> (Pristupljeno: 20. lipnja 2023).
8. IFOAM. (2023). *Organska poljoprivreda*. Dostupno na: <https://www.ifoam.bio/> (Pristupljeno: 14. lipnja 2023).
9. Ministarstvo poljoprivrede. (2023). *Ekološka proizvodnja*. Dostupno na: <https://poljoprivreda.gov.hr/ekoloska/199> (Pristupljeno: 16. lipnja 2023).
10. Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU. (2023). *Europski poljoprivredni fondovi*. Dostupno na: : Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije - Europski poljoprivredni fondovi (gov.hr) (Pristupljeno: 20. lipnja 2023.)

11. Osječko-baranjska županija. (2023). *Poticanje poljoprivrede*. Dostupno na: <https://www.obz.hr/index.php/k2-listing/item/3546-sustavnim-potporama-zupaniyapotice-razvoj-poljoprivrede-i-ruralnog-podrucja> (Pristupljeno: 19. lipnja 2023).
12. Puđak, J., Bokan, N. (2011). *Ekološka poljoprivreda – indikator društvenih vrednota*. *Sociologija i prostor*, 49(2), str. 139.
13. Znaor, D. (1996). *Ekološka poljoprivreda: poljoprivreda sutrašnjice*. Nakladni zavod Globus: Zagreb.

Popis slika i tablica

Tablica 1. Broj ekoloških poljoprivrednih subjekata	12
Tablica 2. Površine korištenog poljoprivrednog zemljišta i površine pod ekološkom proizvodnjom	13
Tablica 3. Broj prerađivača ekoloških proizvoda u Republici Hrvatskoj	15